

DAGSINS MEINING

Hagtøl og raðfesting

Formaðurin í Búskaparráðnum plagar ikki at vera bangin fyri at siga sína hugsan, heldur ikki tá hon talar "Róma" beint ímóti. Vit hava verið vitni til tað í sambandi við fiskiloyvini, har hann er komin við hørdum atfinningum. Heldur tað vera skeivt, at tey, sum fáa fiskiloyvi frá tí almenna, ikki gjalda fyri hesi. Nú er hann so aftur frammí við - um ikki nýggjum - so rættiliga áhugaverdum tonkum og kritikkí. Hesin kemur eftir at skotið er upp, at okkara búskapur eisini verður eftirhugdur av stovn-um sum OECD. Formaðurin í Búskaparráðnum hevur einki ímóti, at búskapurin kemur undir útlendskan lupp aftur, men hann heldur tað vera sum at seta kikaran fyri blindað eygað. Tað eru ikki frágreiðingar og metingar av búskapinum, sum tørvur er á her og nú. Tað er sjálvt grundarlagið til at kunna gera hesa metingar og kanningar tørvur er á. Tað ber ikki til at gera nóg neyvar og tíðarhóskandi metingar av búskapinum, soleingi amboðini til at gera hetta tróta. Vit hava alt ov fá hagtøl til at kunnu avlesa samfelag og búskap á nøktandi hátt og harvið kunna gera niðurstøður og loksins koma við ráðum. Tí vilja dýrkeyptar frágreiðingar frá td. OECD vera lítið verdar eins og okkara egnu eru tað, tá grundarlagið fyri at kunna gera hesar kanningar nóg neyvt ikki er til steðar.

Tað eru politikararnir, ið skulu brúka ráðgevingina, somu politikarar, ið gera av í hvønn mun eitt hald-gott hagtalsgrundarlag skal kunna fáast til vega. Brúk er fyri størri játtan fyri at loysa henda trupul-leika, men áhaldandi áminningar frá fákfolki til landsstýrið tykjust ikki at verða hoyrdar. Tí kann tað tykjast óvugt, tá eitt nú varaløgmaður leypir hetta lívstýðandi líðið um, og ístaðin tosar um at fáa útlandingar at meta um búskapin. Tað er so eisini í andsøgn við politikkin hjá landsstýrinum um, at vit skulu menna okkara egna førleika og vitan til sjálvi at gera tær metingar og kanningar, sum skulu vera grundarlag undir avgerðum, ið loksins skulu føra til ein sjálvberandi búskap - føra til, at vit kunnu standa á egnum beinum.

Herfyri hevði Sosialurin samrøðu við Randi Fredriksberg um katastrofala tørvin á hagtalsstílfari til at meta um og fyrireika hetta samfelagið til at mæta framtíðar avbjóðingum. Ikki færri enn tvey 13 tøl fekk hon fyri sína próvtøkuuppgávu um hagtals-problematikkinn. Tianverri tykist sum bæði Randi og Herman tosa út í tóman heim. Eingin lurtar. Løg-maður sigur, at tað almenna skal undir lupp. Hann vil vita, um vit hava fingið optimalt burtur úr hæk-andi játtanunum. Hevði hann givið sær far um, hvat sagt verður um ventandi raðfestingina av hagtals-grundarlagnum, hevði hann eisini kunnað sagt sær sjálvum og varaløgmanni, at hetta økið er nettupp eitt ítikiligt dømi um, at vit hava ikki brúkt sam-felagsresursirnar rætt ella optimalt - tá eitt so grund-leggjandi amboð, ið m.a. er ein týðandi fortreyt fyri einum sjálvberandi búskapi, als ikki er til.

Sosialurin

Sosialurin

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri: Eirikur Lindenskov
eirikur@sosialurin.fo
Figgjarleiðari: Jákup Mørk
jakup@sosialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo
Finnbjørg Nattestad
finnbjorg@sosialurin.fo

Sosialurin í Norðoyggjum:
Postsmoga 231
Nólsoyar Pálsgota 1, 700 Klaksvík
tel. 458686 fax 458687
e-post: klaksvik@sosialurin.fo
Sosialurin í Suðuroy:
tel. 375364 fax 375464
tel. 220727
e-post: aki@sosialurin.fo
e-post: dagfinn@sosialurin.fo
Sosialurin í Eysturoy:
Postsmoga 143, Saltangará
tel. 447820 fax 4449520
tel. 225429
e-post: vilmund@sosialurin.fo
Myndamenn:
Álvur Haraldsen alvur@sosialurin.fo
Jens Kristian Vang jensk@sosialurin.fo
Rullandi redaktionin:
tel. 220507

Lýsingar
Freistir:
Týsdagsblaðið
Mán.kl. 10
Frí. kl. 15
Frí. kl. 12
Frí. kl. 12
Mikudagsblaðið
Týs. kl. 10
Mán. kl. 15
Mán. kl. 12
Hósdagsblaðið
Mik. kl. 10
Týs. kl. 15
Mik. kl. 12
Mik. kl. 12
Fríggjadagsblaðið
Hós. kl. 10
Mik. kl. 15
Hós. kl. 12
Hós. kl. 12
Leygardagsblaðið
Frí. kl. 10
Hós. kl. 15
Hós. kl. 12
Hós. kl. 12
Størri lýsingar, sum nógvar arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettum freistir.
Framhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.
Stødd:
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarnar er 4mm.
Innsent tilfar
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðslan ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.

- Okkurt ruggar ikki sum tað skal!

Eg eri væl við uppá, at persónistar skulu sleppa biligari, men eigur ikki at vera gjørdur munur á, um

teir forvinna nakað ella bert hava pensjónina at taka til. Antin allir ella eingin.

- At áleggja einum húsar-haldi upp til meiri enn tað dupulta (fleiri førum) er reinur galskapur í mun til tað vit fáa fyri peningin.

Útvarp Føroya hevur í ávisan mun megnað at halda linjuna við nýggjum fjølbroyttum sendingum á hvørjum ári, men Sjónvarp Føroya? Guð viti hvat teir gera!

Skulu teir veruliga hava meiri pening til at geva okkum fleiri endursendingar? Ella til at vísa

okkum somu gomlu filmar fyri 4. ella 5. ferð?

Eg haldi Mentamála-stýrið skuldi skorið ígjøgnum og lagt uppskot fram á tingi um at leggja umsitingarnar í ÚF og SvF saman. Har hevði verið nógvt at spart.

Ein ÚF-umsiting kann líka so væl leggja allar endursendingar á, sum tað at gjalda fyri dupulta umsiting.

- Nei Annlis - SvF hevur hesi seinastu mongu áriní als ikki uppiborið at fáa eitt einasta oyra meiri í játtan.

Til lukku - Høgni Hoydal

- at hini skulu skerja
- at hini skulu sigast úr starvi
- at hini ikki hava sýnt ábyrgd
- MEN at loysingarleiðslan má útbýggjast enn meira, at hava ábyrgd.

verkarin.

Hini eru øll - uttan leiðslan.

Høgni - OECD :

Nú vil Høgni Hoydal hava eina kanning av føroyskum búskapi. Eitt ár aftaná, at Sambands-flokkurin bað um eina langtíðargreining av fylgjunum av at skerja føroyska búskapin við 1 millión um dagin.

Og nú tørvur ein millión - um dagin. Vit bóðu um kanningina áðrenn

Tilukku Høgni Hoydal: Tit hava megnað

- at økja um almenna yvirbygnaðin - uppá rekordtið
- Hvørji eru hini:
- Hini eru børn, ið ikki verða ansaði. Hini eru eldri, ið ikki fáa røktar-pláss, ella heimahjálpi
- Hini eru heimahjálpir og heimasjúkrasystrar, ið skulu spara. Hini eru tey tímansløntu á sjúkrahús-verki/heilsuverki okkara. Hini eru Landsverkfrøðingurin, Norðoyatunniliin, Gásadalsfólk, suðuroying-ar. Hini eru fiskimaðurin, arbeiðsmaðurin og hand-

Men Sambandsfólk lumpa tit ikki.

VIÐMERKINGAR

Pro Forma Fíggjarlógin 2003

Kaj Leo Johannesen

Til viðgerðar er landsstýri-sins uppskot til løgtings-fíggjarlóg 2003.Vit løgtingsmenn finga uppskotið at gera okkum kunnugar við fyri, 10 døgum síðan.

Tað, sum beinanvegin slær okkum í eygað, er, at uppskotið til nevndu fíggjarlóg roknar við einum

kassaavlopi í landskassan-um upp á smáar tvær milli-ónir.

Mangt broytist í mansins ævi, rann mær í hug, tá ið eg var varugur við, at av inntøkum upp á 4 milliardir verða bert smáar tvær milli-ónir ella *1/2 o/oo* óbrúkt, um tað gongur, sum lands-stýrið ætlar, tí hetta meist-araverkið er smíðað av einari samgongu, sum 5 ár á rað hevur terpað í okkum føroyingar, at tað magiska orðið "**sjálvberandi**" skal loysa okkum úr ríkisfelags-skapinum við Danmark.

Tá bert smáar tvær milli-ónir eru eftir, so hugsaði eg, at nú vóru sjálvandi allar iløgir tiknar við, fyri framhaldandi at hava eitt framkotið samfelag, tí sum øllum kunnugt standa bæði land og kommunir, á gáttuni til stórar alneyðugar iløgir fyri at nækta tørvin, sum borgarin krevur, lat okkum nevna nakrar løgir, sum vóru blakaðar afturum fullveldisraðfestingina.

Eitt slíkt katastrofuúrslit hevði fingið eitt og hvørt virki stórt ella lítið at stongt kassan og neglt 7 tumma seym í hurðina - eisini ein Bill Gates ella Mærsk.

Hendan samgongan kunngjörði í 2000 øllum føroyingum í einum bók-lingi - við formansins loyvi loyvi eg mær at lesa

Tunnil um Leirvíksfjørð	30 mill
Skattalætti	50 mill
Øravík - Hov	40 mill
Djúphavn/Samferðsluhavn/Fragthavn/Ídnaðarhavn Vági	18,5 mill
Miðnámsdepil Marknagili	40 mill
Vegur frá Gásadalstunli	5 mill
Vegur frá Norðasta horn/Gomlurætt	5 mill
Vegur Skála/Strendur	5 mill
Ringvegur/Rundkoyring	4,2 mill
Yvirkøkir uml	50 mill
Menningarhjálp sambært Miðflokk	10 mill
Samferðsluhavn Tórshavn	30 mill

Tilsaman	287,7 mill kr
-----------------	----------------------

Hettar í tí besta árinum sum vit kenna til her á landi við høgum fiskaprisum, stórum nøgdum, og lágum rentistøði, og ovurhonds stórum skattainntøkum.

Hvar hevur høvuðsá-byrgdina av at skerja inn-tøkir landsins við 730 mill kr eftir tveimum árum, vit Løgtingsmenn merkja tað ikki, við fáa okkara góðu løn, men tey veikaru koma at merkja tað, so kunnu vit spyrja um eg ikki siggi eitt sindur svart uppá hettar fíggjarlógaruppskotið,

Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarnar er 4mm.

lóg 2003 er til viðgerðar.

Vit mugu sanna, at lands-húsarhaldið, sum loysing-arsamgongan eigur, alt sum tað er, á mongum økjum er púra Uttan proportionir í okkara samfelag, og minnir okkum alt meira og meira um ørskapin í 80-unum, tó í øðrum líki, harumframt hevur verður sagt Uttan íhald frá Samgonguni, at um vit skulu hava ein sjálvberandi búðskap, so eru vit noyddir at effektivisera og rationalisera tað ovurhonds stóru almennu fyrisitingina.

Men fíggjarmálaráðharr-in, sum vanligi ikki er bangin fyri at siga tað, hann meinar, má greiða okkum frá, hvussu tað kann hanga saman í praksis at ratinali-seringar og sparingar á Almannaøkinum ikki hava tær fylgjur, sum alla aðra-staðni í heiminum, nemliga at, siga fólki upp, innan tað almenna, tey sum eru eftir skulu renna skjótari, ella øll skulu niður í løn, kann Fíggjarmálaráðharrin siga mær hvat ávirkan rationali-seringar fáa fyri alment sett starvsfólk, Uttan Uttanum-tos, lat okkum so hyggja eftir rationaliseringum higartil, og staðfesta at langt er millum orð og gerðir.

Vit kunnu triva í rúgv-una. Tað framgongur av landskassans roknskapum, at **lønir v.m.** hjá tí almenna hava verið fylgjandi:

Í 1999.....	1.211 milliardir
Í 2000.....	1.306 "
Í 2001	1.417 "
Í 2002 (sambært fíggjarlóginu)	1.560 "
Í 2003 (sambært fíggjarlógaruppskot) 1.650 "	

Ella sagt við øðrum orðum: Í nevnda 5-ára skeiði - loysingardansurin gekk uppá tað besta - eru tær **almennu lønirnar øktar við 439 milliónum, ella 36% í mun til lønirnar í 1999.** Í sama tíðarskeiði vóru **landskassans inntøkur** fylgjandi:

Í 1999	3.469.5 milliardir
Í 2000	3.629.4 "
Í 2001	3.983.1 "
Í 2002 (Sambært fíggjarlóginu)	3.660.6 "
Í 2003 (Fíggjarl.uppskot 2003)	3.907.8 "

Ella sagt við øðrum orð-um: Í 2003 verða nevndu inntøkur øktar við438.3 milliónum, **ella ein øking upp á umleið 12,5 % í mun til hvat tær vóru í 1999.** Í minari verð er hetta ikki sort skelkandi, Annað dømi. §§ 8 og 10 ávíkavist Almána- og heilsumál og Sjalvstýrismál verða í fíggjarlóginu broytt til §11 Familju- og heilsumál, §12 Almannahmál og§14 Løg-málaráð. Og so er at spyrja, hvørjar avleiðingar fær ein slik rokering á lønarøkin-

um. Myndin sær soleiðis út:

	2002	2003	
§ 3 Løgmansfyrisitingin			
Fyrisiting	18.3 mió.	15.2 mió.	
§ 8 Almanna- og heilsustýrið			
Løn v.m. (fyrisiting)	11.5 "	0	
§10 Sjalvstýrismál			
Løn v.m. (fyrisiting)	3.4 "	0	
§11 Familju- og heilsuamál			
Løn v.m. (fyrisiting)	0	11.0 "	
§12 Almannahmál			
Løn v.m. (fyrisiting)	0	5.2 "	
§14 Løgmal			
Løn v.m. (fyrisiting)	0	9.1 "	
	3.2 mió.	40.5 mió.	

afturgoldið.

Landsstýrið hevur endur-nýggjað - prolongerað, sum tað eitur á bankamáli - lánið fleiri ferðir, og tað verður óivað óivað eisini neyðugt í 2003.

Fyri meg at siggja eru hesar 300 milliónirnar ein partur av landskassans innistandandi í Lands-bankanum, og bankin hevði kanska ikki verið so tryggur, sum menn vilja vera við, um hetta á fjórða ári prolongeraða lánið varð afturgoldið. Tað verður kanska seinur dagur, at tað fer at henda. Men ábyrgd-in er okkara.

Harra formaður, tað er óivað annað og ikki minni álvarsligt, ið eigur at verða spurt um og svarað, undir lögtingið er farið undir viðgerð av løgtingsfíggi-arlóginu 2003 men eg veit at tað eru niðurn í Sam-gonguni sum duga at siggja, at hendan gongdin má steðgast sum skjótast, og at niðurskurðir av blokkinum uppá knappar 400 mill, var alt ov stórus biti at svølga í einum.

Haldi sjálvur at út-reiðslurnar at reka sam-felagið við, í mun til tørvin ikki eru ov høgur, men tær eru púra burturvíð, í mun til skerdu inntøkirnar av blokkinum, og ljóða sum eitt innantómt ekko í meldrinum av flokklinum "Fullveldi og sjálvberandi búðskapi". Eg komi seinni inn á tøl í rakstrarútreiðslum frá 99 til 2003 og inn á lógujáttanir í sama tíðarskeiði, síðani vil eg taka ein samandrætt av fíggjarlóginu fyri ávíkavist 2002 og 2003, við hesum kann staðfestast og mót-prógvast tað sum sam-gonguskjalið sigur um búðskaparpartin, harra formaður og vil loyva mær at lesa tað størstu mót-søgnina frá samgonguskjali til Fíggjarløgtingslóg fyri 2003

Búskaparliga skal mun-urin millum inntøkur og útreiðslur á fíggjarlóginu vaksa positivt á hvørjum ári, er ikki í tráð við verðuleikan, tað siggja allir Føroyingar svart uppá hvítt, kann onkur Sangongupolitikkari koma upp á tingsins roðarapall og gerða eina rættleiðing til tað sum eg beint nú havi sagt, ella er tað eg sum ikki skilji Samgonguskjalið. Fyri at fáa munin at vaksa positivt á hvørjum ári millum inntøkir og útreiðsl-ur, so mugu útreiðslurnar minka, við eitt nú at gerða sum samgonguskjalið sig-ur, at tann almenna um-sitingina skal gerðast ódýrari, ella millum mann-fólk, at kalla ein spaka fyri ein spaka, so skal tann al-menna umsitingin gerðast biligari, hettar gerst sum fyrr sagt antin við upp-søgnum, ella minni í løn.

Vit kunnu nú staðfesta at útreiðslurnar eru hækkaðar, nú er bert ein møguleiki eftir, tað er at vaksa inn-tøkurnar, meira enn út-reiðslurnar, við at halda seg til samgonguskjalið og eitt nú yvirtøkuna av fólka-kirkjuni, sum kostar 15 mill kr, so er hall á fíggjarlóginu uppá 13 mill kr, tá eru tær manglandi lögurnar uppá 280 mill sum eg fyrr havi nevnt ikki við, harumframt havi eg ikki viljað verði óforskammaður, og nevnt yvirtøkuna av flogvøll-inum.

Framhald á síðu 12

Til Inga Kirke

Les Koranina. Hon kann bestillast í Gamla Bókhandli – á donskum

heilsan **Jógvan við Á**